

Ion PARHON

Și tradiționala lectură-spectacol

Malka – sora cea mare, casnică, soția unui mecanic, cu doi copii, 45 ani; *Evelyn* – sora a doua, credincioasă, căsătorită cu un activist al Partidului israelian ultraortodox, mamă a opt fete, 40 de ani; *Fanny* – a treia soră, divorțată, femeie de afaceri, 37 de ani; *Amira* – sora cea mică, studentă la film, 25 de ani.

Acestea sunt personajele piesei *Ziua iertării*, scrisă de apreciată actriță Hanna Azoulay-Hasfari, din Israel, descendentă dintr-o familie spaniolă, text publicat nu de mult în volumul *Dramaturgi israelieni de azi*, apărut din inițiativa Fundației Culturale „Camil Petrescu”, prin Editura Cheiron. Întâlnirea cu textul ne-a fost prieluită, însă, de participarea la Festivalul de Dramaturgie Contemporană de la Brașov, ediția a XXI-a, unde, potrivit unui obicei pe cale de a deveni veritabilă tradiție, regizorul Claudiu Goga (directorul Festivalului și al Teatrului brașovean, „Sică Alexandrescu”) ne-a invitat la un spectacol-lectură în interpretarea unor actrițe ale scenei pe care o conduce, dedicat tocmai acestei piese. A fost un privilegiu pentru cei din sala Studio a respectivului teatru de a se întâlni cu personajele lovite de o adâncă nefericire, sub care poți descoperi, însă, și ipostaze nebanuite ale invulnerabilității. Un privilegiu ivit, fără îndoială, din calitatea acestui demers ce și-a apropiat efectiv meritele unui reușit spectacol prin simplitatea și sinceritatea lecturilor artistice, prin interesul crescând și emoția puternică trezite în rândul asistentei.

Cele patru surori se întâlnesc în locuința mamei lor, dispărută în chip misterios de acasă tocmai în ziua de „Yom Kippur”, una dintre cele mai importante sărbători evreiești. Bântuită de amintirile când plăcute, când cenușii ale copilăriei, de experiența amară și de greutățile unui mariaj precoce, Malka suferă de chinuitoare crize de gelozie, poate moștenite de la mama ei, chiar dacă temerile sunt mai degrabă cuibărite în chip maladiv în imaginația celei mai mari dintre surori. Evelyn este întruparea fidelă dar și dramatică a habotnicismului religios, hotărâtă să dea naștere chiar și la cea de-a noua fiică, spre a nu-l supăra pe Dumnezeu, chiar dacă, în condițiile sănătății sale precare, faptul riscă să-i grăbească moartea. Fanny, singura dintre ele acum ferită de griji materiale, datorită succesului în afaceri, după o tinerete naufragiată printre amoruri pasagere și durerea cauzată de un copil ce i-a fost înstrăinat, odată cu alungarea de acasă de către mama ei, viseză la clipa când ea însăși va putea adopta un copil tocmai din Vietnam. Amira, cea mai mică dintre fetele familiei Ochana din Netivot, studentă la film, dar amenințată cu exmatricularea, se confruntă și ea fie cu greutățile de acomodare la viața trepidantă din Tel Aviv, fie cu sindromul tot mai des de atac de panică, fie cu obsedanta dorință de a realiza un scenariu inspirat tocmai din frământata poveste a familiei sale. Când învăluit de o aparentă banalitate, când inflammat de invective și reproșuri vehemente, când dezvăluind o surprinzătoare tandrețe, dialogul dintre cele patru femei pare să pecetluiască o atmosferă de suspans în jurul misterioasei dispariții a mamei lor. Toate încercările de a descifra acest mister par zadarnice. Ne îndreptăm către o piesă polițistă? Nicidecum! Pentru că Amira, fiica cea mică, va da la iveală un mesaj lăsat de mama lor pe video, doar sonor, fără imagine. Aflăm că, după o căsnicie începută la numai treisprezece ani, când a venit în Israel tocmai dintr-un mic sat din Maroc, streată permanent de o gelozie bolnăvicioasă și de neînțelegerile cu soțul său, mai apoi de remușcările datorate alungării din casă a fiicei lor Fanny, cea mai frumoasă și mai răsfățată de tată, resimte în chip dureros singurătatea și nevoia de a reveni pe pământul natal, alături de sora ei, rămasă singură după decesul soțului. Plecarea mamei, urmată de înapoierea actelor locuinței către

agenția de unde fusese închiriată, pare să-și afle izvorul tocmai în insuportabilul „dor de acasă”. Dar, dincolo de dispariția mamei tocmai în ziua de „Iom Kippur”, acest „dor de acasă” se dovedește a fi și magnetul puternic, de neînvins, ce a făcut posibilă întâlnirea celor patru fiice în căminul copilăriei. Mai mult, el alimentează și dorința împărtășită surorilor de către Fanny de a cumpăra „casa mamei”, leagănul copilăriei lor mai mult sau mai puțin fericite, din care mai răzbate și acum glasul ei sau mirosul și gustul de dulceată... Peste toate animozitățile sau dureroasele evocări ale trecutului, această plecare a mamei de acasă, pentru moment o rană deschisă, se însoțește în chip aproape paradoxal cu o adiere de o afectuoasă toleranță reciprocă și cu nevoia irepresibilă de comunicare menită să atenueze eșecurile fiecăreia dintre fiice, împreună cu otrăvitul sentiment al singurătății. Acesta este tocmai semnul de forță lăuntrică, de invulnerabilitate, deloc străin de redescoperirea aceluși „acasă”, ce conferă totodată piesei un final deschis, ca o geană de lumină în calea disponibilităților interpretative ale spectatorilor.

Nu ne mai rămâne altceva de spus decât să remarcăm profesionalismul regizorului și al interpretelor, care au ocolit cu bună știință orice alunecare în melodramă, orice îngroșare nedorită a trăsăturilor caracterologice sau a tensiunii emoționale ce populează fie confruntările, fie scurtele „monologuri” autobiografice din piesă. Mai mult, scenele dominate când de un intens dramatism, când de o discretă tandrețe sunt adeseori intersectate de un umor bine pus în valoare. Tocmai acest glissando între stările sufletești oferă interpretelor o minunată șansă de afirmare a talentului și a instinctului lor actoricesc. Prin complexitatea bine nuanțată a caracterelor și a relațiilor dintre ele, ba și printr-o fină dar incitantă sugerare a atitudinii interpretelor față de personajele lor, cele patru actrițe împlinesc cu brio atât așteptările regiei cât și pe ale noastre, ale participanților la „spectacolul-lectură”, pe care, spre a-l salva de banalitatea manifestărilor similare, l-aș numi mai degrabă o „lectură-spectacol”. Interpretele sunt Viorica Geantă-Chelbea (*Malka*), Bianca Zurovski (*Evelyn*), Ligia Stan (*Fanny*) și Maria Gârbovan (*Amira*). Scurtă, dar pe deplin convingătoare prin fermitatea și prin consistența sa emoțională, a fost deșăinuirea nevăzută a *Mamei*, ce aparține actriței Virginia Itta Marcu. De altfel, conținutul impresionant al acestui personaj construit în absență reprezintă și el unul dintre meritele lecturii-spectacol, pe care nădăjduim că regizorul Claudiu Goga o va aduce cât de curând sub luminile rampei.

Mircea GHIȚULESCU

CHIȘINĂU

Festival Național de Teatru

...S-a deschis imediat după Ziua Națională a României, când mai erau proaspete coroanele de flori de la monumentul lui Ștefan cel Mare. În deschidere, pe scena Teatrului Național „Mihai Eminescu” regizorul Boris Focșa, ministrul Culturii, a vorbit despre necesitatea evaluării lucide a etapei actuale a teatrului basaraban. A urmat un spectacol neconformist cu *Povestea unei nebunii obișnuite* de Peter Zelenka. Urmașul lui Jaroslav Hašek și al lui Vaclav Havel, Peter Zelenka este contaminat de nevropatia sexuală a epocii. El radiografiază lumea unui bloc de locuințe din Praga într-o suită de scene mărunte și încropește o viziune existențială. Viața este mizerabilă, iar mizeria sexuală le întrece pe toate. Zelenka are multe îndoieli în privința sexului frumos: femeia ideală este manechina care se însuflețește,